

Arvamus

„Metsanduse arengukava aastani 2030 arengustsenaariumid. Tööversioon seisuga 30.09.2019“ kohta

Olen tutvunud 30.09.2019 Keskkonnaministeeriumi poolt MAK juhtkogule saadetud dokumentidega. Võrreldes 04.09.2019 juhtkogu teadlastele tutvustatud vaheversiooniga on arengustsenaariumide kirjeldus tunduvalt paranenud, kuid minu poolt varasemale versioonile tehtud keskne kriitika pole siiski lahenenud. Seepärast palun paralleelselt vaadata ka mu arvamust 11.09.2019, eeskätt pkt. 1, 2, 6, 9, 11 ja 13. Mõningad neist põhimõtetest on allpool korratud, aga valdavalt esitan täiendusi ja küsimusi 30.09.2019 kuupäevaga uue põhiteksti ja tabeli põhjal. Mu põhiseisukoht on sama: **dokument ei ole veel sobiv juhtkogule ega keskkonnaministeeriumile valikute tegemiseks, kuid on kindlasti sobiv aruteluks koos lähteülesande osaks olevate probleemikirjeldustega.**

Olulisemad kommentaarid:

1. Jätkuvalt ei ole võimalik aru saada stsenaariumide eristamise põhimõttest (metoodikast) ega seosest säästliku metsamajandusega. Minu hinnangul on teistest erinev **stsenaarium Hunt, mille praegune kirjeldus ei mahu säästliku metsamajanduse raamidesse** ja tähendaks seega metsapoliitika ümbervaatamist. Peaks olema täiesti selge, kas see oli eesmärk; kui ei olnud, tuleks majanduse arendamise juhtfunktsioonile vastav Hunt ümber kirjutada.

Kõige probleemsemad vastuolud on „Hundi“ puhul seotud sellega, et **küpsusvanusest tuletatud keskmise raiemahu** (uuendusraied 17,7 milj m³/a, lisaks muud raied) puhul ei ole tabelis kirjeldatud olukord lihtsalt võimalik. Näiteks pole võimalik, et pikas perspektiivis oleks sel juhul metsade süsinikuvaru suurenenud (pkt. 1.4) või et saab „säilitada“ surnud puidu (praegust) kogust (pkt. 4.5). Küsitav on vastavus punkti 2.5 ühisstsenaariumiga („Metsa korraldamisel ning planeerimisel võetakse arvesse ökosüsteemiteenuseid“), juba kirjelduse tasemel on vastuolus punkt 4.7 (kui killustatus suureneb, siis kuidas on baastase saavutatud?) ning lausa ebaausaks turundamisvõtteks kvalifitseerub „Metsasaaduste turustamise argumendina on keskkonnasõbraliku metsamajandamise märgiseks metsade kaasajastatud kriteeriumidega sertifitseerimine“ (Teave ja kommunikatsioon). Üsna ilmne on vastuolu ka punktiga 4.8, ehkki lahter on tühjaks jäetud (üsna ilmne on, et haruldaste liikide seisund Hundi puhul halveneb). Teine sisuliselt küsitav vastuolu on seotud sellega, et ühest küljest antakse metsandusotsused eeskätt **metsaomanikele**, kuid stsenaariumi eesmärki on kirjeldatud majanduse (tööstuse) vaatenurgast. Vajab põhjendamist, miks arvatakse, et need aastal 2030 kokku langevad.

2. Selge vastuolu või puudus on seotud **LULUCF süsinikuarvestuse** ja stsenaariumidele vastavate raiemahtudega. Ühisstsenaariumi kirjelduses seisab: „Universaalseks ülesandeks on metsamajandamise suunamine kehtestatud kliimapoliitika eesmärkide täitmiseks, eelkõige vajadusega toetada metsade süsinikusidumist ja süsinikuvaru säilimist ning metsa ökosüsteemide kliimamuutustega kohanemist pikas perspektiivis“. Keskkonnaagentuuri senine arvestus selliste eesmärkide täitmiseks LULUCF sektoris näitab raiemahtu suurusjärgus kuni 10 milj m³/a (sellest suurusjärgus 8 milj m³/a uuendusraieid). Meile on aga ette valmistatud vähemalt kaks stsenaariumi (Rebane ja Hunt), mis seda mahtu oluliselt ületavad. Seejuures ei ole nende kirjelduses seda ületamist ja kompensatsioonimehhanismi käsitletud.

3. **Puidutagavara muutused** tuleb kirjeldada korrektselt, praegu eksitavad kirjeldused lugejat. Saan aru, et stsenaariumidele on otse kohaldatud Enn Pärdi 16.05.2019 juhtkogule esitletud neli raiestsenaariumi.

Omaette küsimus ongi, kuidas need nii täpselt sinna sobisid. Kas näiteks stsenaariumi Rebane eesmärgid on ikka saavutatavad arvestuslängi põhimõttel raiete planeerimisega ja kuidas erametsades arvestuslängi rakendada? Hundi puhul on sisuline juba eespool vihjatud küsimus, kas majanduse parim areng ja innovatsioon ikka toimuksid lähikümneni raiemahtude maksimeerimise kaudu.

Lugeja eksitamine seisneb selles, et Enn Pärdi arvutused näitavad midagi muud kui arengustsenaariumid väidavad. Hundi puhul väidetakse, et „Tagavara on ajutiselt vähenenud“ (aastal 2030). Arvutused aga näitavad, et Hunt viiks majandatavate metsade tagavara 30% languseni aastaks 2030, kus see püsiks aastani 2050 ja siis kasvaks 4 protsendipunkti jagu 21. saj. teise poolel. Kuidas saab seda nimetada „ajutiseks vähenemiseks“ – täiesti püsiv ju? Sama ekslikult on kirjeldatud Rebast („tagavara väheneb ajutiselt vähesel määral, kuid pikas perspektiivis hakkab suurenema“). Numbrid näitavad, et praegusest 413 milj m³ tagavarast saab 2030. aastaks 356 milj m³ ja aastaks 2100 340 milj m³, ehk 18% langus.

4. Stsenaariumidele on kohati **omistatud eripärasid, mis minu meelest sobivad teistelegi**. Õigemini ma ei leia mõnede kitsendustele seletust. Näiteks stsenaariumis Karu (Teave ja kommunikatsioon) on spetsiifiliselt „Senisest aktiivsemalt on kaasatud teadusasutused baasarsaamade täpsustamiseks ja arendustöö tegemiseks.“ Ma arvan, et see sobiks ühisstsenaariumi. Samuti on Karule omistatud „Haiguskahjustuse leviku lokaliseerimiseks kasvatatakse segus leht- ja okaspuuliike.“ Üldpõhimõttena peaks see sobima samuti kõikjale (isegi Hundile), varieeruda võiks kasutamise määr ja regulatsioon. Sama kehtib Hundi punktis 6.7 („RMK on eeskujuks innovatsiooni juhtimisel“) – võib-olla erineb kuigivõrd, mis tüüpi innovatsioonist jutt käib, aga põhimõte on üldine. Rebasele meeldiks punktis 3.1 jätta „lageraietes säilikipuid gruppidega“, mis muuhulgas ka raietööde lihtsama logistika ja puude parema ellujäämuse kaudu on minu meelest jällegi üldkasutatav. Ühesõnaga, spetsiifilisuse peaks üle vaatama.

5. **Stsenaariumis Karu paistab olevat vastuolulisi punkte**. Eeskätt pole ma kirjelduse põhjal kindel, et ökosüsteemiteenuste hinnastamine (pkt. 2.5) kuulub siia. Karu on kirjeldatud ju kui ökosüsteemide iseenesliku väärtuse stsenaariumi, mitte ökosüsteemi kui fiskaalsüsteemi osa. Samuti on segaselt esitatud lageraiete küsimus, koguni kolme eri punktina („Uuendusraieid võib teostada ainult tulundusmetsades ja nende tingimused on muudetud piiravamaks. Lageraie on keelatud, v.a. väikesepindalised lageraied uudismetsamaadel. Kasutatakse oluliselt vähem suurepinnalisi uuendusraieid, sh lageraied on asendunud alternatiivsete raievõtetega nagu turberaieid ja püsimeetsana majandamine.“). Minu meelest tuleks jätta kolmas lause ja täiendada seda fraasiga teisest, s.t lageraied põlisel metsamaal on (suuresti?) asendatud... jne.

Mainin ühtlasi, et minu esialgsete arvutuste kohaselt moodustab llvese keskseks mõisteks olev järjepidev metsamaa umbes 70% praegusest metsamaast. Uudismetsamaa seega umbes 30%.

6. **Mõisteid** tuleb edasi täpsustada. Nt pkt 2.4 „metsakahjustuste osakaal“ (osakaal millest?), pkt. 2.5 „loodud on visioon“ (mis see on? kellele?), pkt. 2.6 „looduslikud puud“ (kas mõeldakse omamaiseid puuliike või kohapeal kasvanud puuisendeid), „teaduspõhised uuringud“ (= teaduspõhisus?) jmt.

Asko Lõhmus

Tartu Ülikooli juhtivteadur, MAKi juhtkogu liige